

УДК 338.23

Сердюк Г.В.

*здобувач кафедри міжнародних економічних відносин
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*

ПРОЦЕСИ ЗОВНІШНЬОЇ МІГРАЦІЇ В КРАЇНАХ ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКОЇ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ

THE EXTERNAL MIGRATION PROCESS IN COUNTRIES OF THE NORTH AMERICAN FREE TRADE ZONE

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто динаміку міграційних процесів у країнах північноамериканської зони вільної торгівлі, значне зростання яких відбувається після набуття чинності Угоди про зону вільної торгівлі між Канадою, США та Мексикою. Проаналізовано динаміку чисельності мігрантів, структуру населення з урахуванням іммігрантів, виявлено держави – донори іммігрантів до країн НАФТА. Розглянуто особливості імміграції до кожної з країн НАФТА з урахуванням того, що Канада та США є одними з основних напрямів руху іммігрантів з усього світу.

Ключові слова: НАФТА, зона вільної торгівлі, еміграція, імміграція, потік мігрантів, держави-донори, держави-реципієнти.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается динамика миграционных процессов в странах североамериканской зоны свободной торговли, значительный рост которых происходит после вступления в силу Соглашения о зоне свободной торговли между Канадой, США и Мексикой. Проанализированы динамика численности мигрантов, структура населения с учетом иммигрантов, показаны государства – доноры иммигрантов в страны НАФТА. Рассмотрены особенности иммиграции в каждой из стран НАФТА с учетом того, что Канада и США являются одними из основных направлений движения иммигрантов со всего мира.

Ключевые слова: НАФТА, зона свободной торговли, эмиграция, иммиграция, поток мигрантов, государства-доноры, государства-реципиенты.

ANNOTATION

The article considers the dynamics of migration process in the countries of the North American Free Trade Zone, a significant increase of which occurred upon the Agreement on free trade between Canada, the US and Mexico coming into force. The dynamics of the number of migrants, the population structure including immigrants, the donor States of immigrants were analyzed. The features of immigration to each of the NAFTA countries were considered, taking into account the fact that Canada and the United States are among the main directions of movement of immigrants from around the world.

Keywords: NAFTA, the free trade zone, emigration, immigration, the flow of migrants, state donors, recipient states.

Постановка проблеми. Глобальні проблеми, які впливають на економічний стан і рівень життя населення країн, що розвиваються, і найменш розвинених країн, змушують населення цих держав емігрувати. У сучасному світі міжнародна міграція робочої сили стала важливою частиною процесу інтернаціоналізації міжнародного господарського життя. Трудовий потенціал, який є важливим фактором виробництва, шукає свого найефективнішого використання не лише в рамках національного господарства, а й у масштабах світової економіки [1].

У більшості розвинених країн контроль над імміграцією залишається однією з явних ознак національного суверенітету в епоху глобалізації.

Кожна країна має свої характерні особливості. Одним із найбільш важливих питань є вплив іммігрантів на внутрішній ринок праці [2].

Приймаючи до уваги, що Канада і США є центрами міжнародних міграційних потоків, а частка мігрантів у чисельності їхнього населення зростає в геометричній прогресії, неможливо не враховувати вплив притоку іноземного населення на економіку приймаючих країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У роботах різних авторів, присвячених зовнішньоміграційним процесам, багато уваги приділяється Північноамериканському регіону як одному з найпривабливіших регіонів для міграції в світі.

Дослідженням міграційних процесів займалися вчені, у складі яких варто виділити: К. Бреттела, С. Каслаза, М. Кензі, М. Міллера, Г. Рапопорта, Ш. Рассела, С. Пирожкова, О. Позняка, І. Прібіткова, Дж.Ц. Стоуффера, О. Хомрі, Б. Хорева [3–5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак у сучасних умовах збільшення міграційних потоків як у світі, так і між країнами північноамериканської зони вільної торгівлі, що обумовлено економічними, політичними і соціальними чинниками, існує постійна необхідність у дослідженні міграційних потоків як важливих факторів, що мають вплив на економіку держав-донорів і держав – реципієнтів мігрантів.

Мета статті полягає в аналізі динаміки міграційних потоків до США, Канади і Мексики в контексті участі цих країн у НАФТА з боку країн, що не входять до північноамериканської зони вільної торгівлі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міграційні процеси в країнах північноамериканської зони вільної торгівлі є розповсюдженим явищем. Майже 13% населення цього регіону – іноземного походження. США є однією з основних країн призначення мігрантів у світі. 14,5% населення представлено особами іноземного походження, що в 2015 р. становило 46,6 млн. осіб. Потік іммігрантів становить більше 2 млн. осіб на рік.

Потік офіційних мігрантів у Канаду становить близько 800 тис. осіб на рік. Канада є однією з країн із найбільшим відсотком населення іноземного походження (22% серед

загального населення в 2015 р.). Канада займає третє місце після США та Іспанії як приймаюча країна іммігрантів із Латинської Америки та країн Карибського басейну [6].

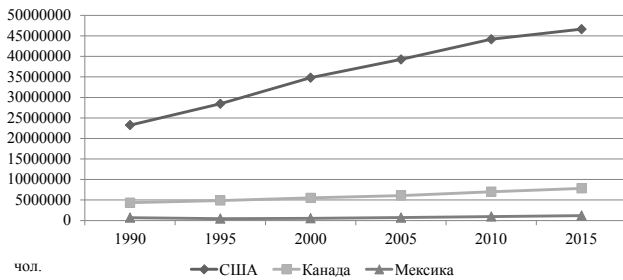

Рис. 1. Динаміка чисельності іммігрантів у країнах НАФТА, 1990–2015 рр. [7]

Стрімке зростання потоку іммігрантів на територію країн НАФТА просліджується на рис. 1. У даний період вдвічі зростає потік іммігрантів до США, майже вдвічі – у Канаду та Мексику. Однак Мексика залишається найменш привабливим місцем для мігрантів у Північній Америці.

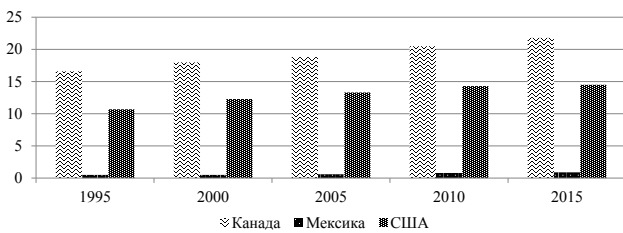

Рис. 2. Чисельність мігрантів у НАФТА у відсотках від загальної чисельності населення [7]

Згідно з рис. 2, у період після набуття чинності Угоди про зону вільної торгівлі спостерігається стрімке зростання кількості мігрантів у відсотках порівняно з усім населенням Канади. У 1995 р. у Канаді у відсотковому значенні кількість мігрантів була 15,7%, а 20 років потому 21,8% населення становили іммігранти. Просліджується динаміка збільшення населення іноземного походження і в США: від 10,7% у 1995 р. до 14,5% у 2015 р. Показники Мексики є досить стабільними, і доля населення іноземного походження не перевищує 1%, однак показник 2015 р. вдвічі більший, ніж у 1995 р.

Такі показники населення країн свідчать про те, що країни Північної Америки стають усе більш привабливими для іноземних мігрантів. Країни НАФТА – це регіон з активною міграцією, де США є найбільшою країною-реципієнтом мігрантів у світі. А Мексикансько-американський коридор є найбільшим у світі міграційним коридором. Однак держави – члени НАФТА значно різняться за рівнем свого процвітання, безпеки, можливості вирішувати внутрішні конфлікти і можливості влади для управління і контролю над міграцією. Крім того, міграційні потоки сильно відрізняються в цих країнах [6].

У 2013 р. у США налічувалося 41,3 млн. громадян іноземного походження, які проживали в країні, що становило 13% населення. Мексика була провідною країною походження іноземних іммігрантів, далі йдуть Китай, Індія та Філіппіни (рис. 3).

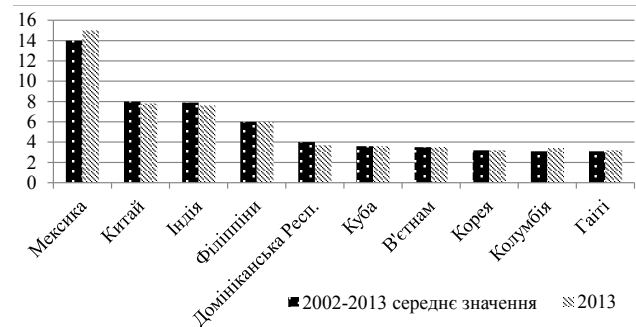

Рис. 3. Основні країни – донори міжнародних мігрантів до США, % [7]

У тому ж році 69 тис. біженців були прийняті в США (на 20% більше, ніж у 2012 р.), переважно з Іраку, Бірми та Бутану. Кількість затриманих нелегальних мігрантів на кордоні США і Мексики збільшилася до 414 тис. у 2013 р. [8].

Канадою в 2013 р. було прийнято близько 259 тис. нових постійних жителів, (0,7% від загальної кількості постійних мешканців Канади). У середньому за рік країна приймає 25 тис. іммігрантів, цей показник був стабільним із 2006 р. [6]. Канадські іммігранти, як правило, добре кваліфіковані. У 2013 р. 46% (75 тис.) постійних жителів (у віці 25–64 років) отримали ступені бакалаврів, магістрів або докторський ступінь перед в'їздом у Канаду, що на 10% більше, ніж у 2012 р. [6].

Для Канади характерною є тимчасова міграція. У 2013 р. 470 тис. іноземних студентів та робітників були тимчасово прийняті в державі, що на 7% більше, ніж у 2012 р. У 2013 р. для сезонних сільськогосподарських робіт до Канади прибули 470 тис. осіб, переважно з Мексики та Ямайки. Однак іммігранти, які прибувають до Канади на постійне проживання, представляють такі країни, як Китай, Індія, Філіппіни, Пакистан (рис. 4).

Отже, у 2013 р. кількість іммігрантів збільшилась відносно середнього показника за 2002–2012 рр. по країнах – лідерах із прибуття мігрантів до Канади.

У 2010 р. 961 тис. осіб іноземного походження проживали в Мексиці, що становить менше 1% від загальної кількості населення. У 2013 р. ця кількість зросла до 991 тис., що в два рази більше, ніж у 2000 р. І лише третя частина з цих іммігрантів має відповідні імміграційні документи [6–8].

Мексика – переважно країна еміграції та транзиту. У 2014 р. 12 млн. осіб із Мексики проживали в інших країнах (найпоширеніша країна призначення для іммігрантів із Мек-

сики – США), що становить 10% від усього населення країни. Просліджується стабільне зниження кількості мексиканців, які повертаються із США до Мексики, особливо в останні роки [6].

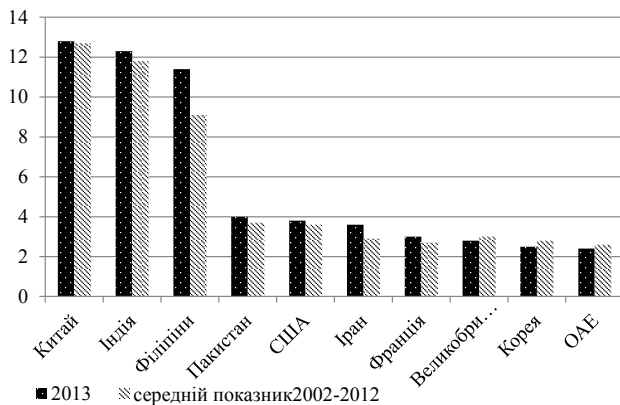

Рис. 4. Основні країни – донори міжнародних мігрантів до Канади, % [6; 7]

У 2013 р. був пік імміграції до Мексики. Це було пов'язано із законодавчими змінами 2012 р., які полегшували зміну статусу для тимчасових резидентів та в'їзд іммігрантів задля отримання постійного місця проживання. Найбільші групи іммігрантів у 2013 р. були із США (24%), Китаю (9%), Канади (6%), Куби (5%) (рис. 5).

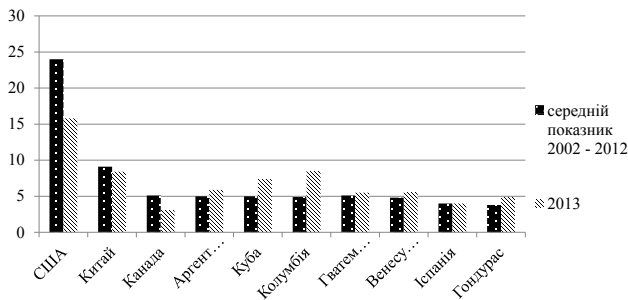

Рис. 5. Основні країни – донори міжнародних мігрантів до Мексики [6; 7]

Основними причинами постійної імміграції до Мексики були воз'єднання сімей (36%) і робота (30%) [6].

Основними факторами впливу на міжнародну міграцію населення є економічні (низька середня заробітна плата в країні проживання, низька якість життя, економічна нестабільність), соціальні (погані умови праці, відсутність системи охорони здоров'я, відсутність можливостей професійної реалізації), культурні (расова, етнічна, релігійна дискримінація), політичні (політична нестабільність) та екологічні (велика кількість хвороб через забруднене навколишнє середовище). Міграційні процеси зменшуються чи зовсім припиняються, якщо країна починає розвиватися і створює високі умови життя для свого населення. США та Канада – це один із найбільших центрів, які приваблюють мігран-

тів. У міграційних потоках, спрямованих до США і Канади, зменшилася частка мігрантів з Європи, проте зросла їх кількість із Латинської Америки та Азії (китайці, японці, індонезійці, філіппінці) [9].

Це можна обґрунтувати тим, що рівень життя населення в країнах ЄС є не нижчим, ніж у Канаді та США, у той час як країни Південної Америки мають значно нижчі показники економічного зростання, а також екологічні та політичні проблеми.

Найважливішим напрямом імміграційної політики США і Канади є заохочення припливу фахівців та працівників із високою кваліфікацією, а також інвесторів (імміграція дозволяється за умови інвестування в економіку цієї країни визначеної суми) [9].

Однак для США відкритим питанням є те, що американські громадяни зіштовхнулися з проблемою безробіття насамперед через те, що робота іммігрантів є більш дешевою і роботодавцям більш вигідно наймати дешевшу робочу силу, а також через збільшення нелегальних мігрантів.

Мексиканська економіка має зменшувати кількість бідного та малозабезпеченого населення та боротися з низьким рівнем заробітних плат. Реальна заробітна плата в Мексиці на 7% нижче, ніж до утворення НАФТА, а кількість людей, проживаючих у бідності, зросла за останні 10 років із 62 млн. до 69 млн. осіб. Кількість людей, які перетинають кордон незаконно, стрімко зростає, це обумовлено політикою, яку впроваджує НАФТА [6].

Канада, мабуть, єдина країна, яка не має структурних проблем імміграції. Вона не має поліпшувати політику проти незаконної імміграції через більш низьку швидкість імміграції, ніж США та Мексика. Це також пов'язано з її географічним положенням, оскільки Канада межує тільки із США, це означає, що потік мігрантів має контролюватися тільки в південних межах із США [11].

Висновки. Таким чином, дослідження показало, що імміграційні потоки до країн НАФТА (особливо до США та Канади) стрімко зростають, що зумовлено високим рівнем життя населення цих двох країн. Основними країнами – донорами іммігрантів до країн НАФТА є Індія, Китай, Філіппіни та країни Латинської Америки. Регіональна міграція між країнами також набирає обертів, особливе зростання простежується на кордоні США та Мексики.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Управління трудовим потенціалом: [навч. посіб.] / В.С. Васильченко, А.М. Гриненко, О.А. Грішнова [та ін.]. – К.: КНЕУ, 2005. – 403 с.
2. Beine M., Cesifo S. Immigration and internal mobility in Canada //CESifo Working Paper Series No. 4823. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2461625.

3. Russel S. S. International Migration: Implications for the World Bank/ S.S. Russel [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/1995/05/01/0000/Rendered/PDF/multi0page.pdf>.
4. McKenzieand D., Rapoport H. Self-selection patterns in Mexico-US migration: the role of migration networks [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.biu.ac.il/soc/ec/students/teach/835/data/2012/RESTAT%202010%20Networks.pdf>.
5. Castles S. The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World S. Castles, H. Haas, M. Miller. – Eng, 2013. – 420 с.
6. Gherardi S., Cappella M. The NAFTA and the migration issue – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://docenti.unimc.it/u1.chelatidirar/teaching/2015/14864/files/term-papers-presentations-20.05.2016/NAFTA.pdf>.
7. Department of Economic and Social Affairs – United Nations. International Migrant Stock 2015, UnitedNations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates15.shtml>.
8. OECD, InternationalMigration Outlook 2015, Paris, OECD Publishing, – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oecdilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2015_migr_outlook-2015-en.
9. Савіцька О.П. Особливості міграційних процесів населення в умовах глобалізації: науковий вісник / О.П. Савіцька, В.В. Цоньо. – К.: НЛТУ України, 2013. – Вип. 23.17
10. North American Free Trade Agreement //NAFTA Secretariat [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nafta-sec-alena.org/Home/Legal-Texts/North-American-Free-Trade-Agreement?mvid=2>.
11. Міжнародні економічні відносини: підручник / За ред. А.П. Голікова, О.А. Довгаль – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 464 с.